

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**ELEMENTAR MATEMATIK TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISH
METODIKASI O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000-Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000-Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110200-Maktabgacha ta'lim

Chirchiq – 2024

Fan/modul kodi		O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
EMTSHM1505		2026-2027	5	6	
Fan/modul turi		Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari		
Majburiy		O'zbek			
Fanning nomi:		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
1.	Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish	90	90	180	
2.	1. Fanning mazmuni.				

2. Fanning mazmuni.

Fanning maqsadi: "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" fanning maqsadi tinglovchilarga maktabgacha ta'lim muassasalarida matematika mashg'ulotlarini tashkil etish, unda tartiblanuvchilarga miqdor, son-kabi tushunchalarni o'rgatishga oid ishlarni rejalashtirish va o'lkazish usullari haqida tushuncha berish, bolalarning aqliy faolligini rivojlantirishda turli manitivy o'yinlardan foydalanish, mustaqillik, aqliy malaka va ko'nikmalarni egallab olishlari va maktabda muvaffaqiyatli o'qishlari uchun zamin yaratish fanning asosiy maqsadidir.

Fanning vazifasi – Maktabgacha ta'lim muassasalarida yoshidagi bolalarga ta'lim berish jarayonini takomilllashtirish, bo'lajak tarbiyachining ilmiy va uslubiy tinglovchilarda maktabgacha ta'lim muassasalarida ilk matematikaga o'rgatishning nazariy asoslari, bolalar matematik rivojlanishining psixologik xususiyatlari, maktabgacha ta'lim muassasasi ishining mazmuni va metodlari haqida bilim berishdan iborat.

II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

I-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasining maqsad va vazifalari

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda matematik ta'limning ahamiyati. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi fanning maqsadi, predmeti va uning asosiy vazifalari. Kursning ta'limiy maqsadlari. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" nazariyasi va metodikasining tarixiy bosqichlari.

2-mavzu: Sharq matematik olimlarining asarlarida arifmetikaning rivojlanishi haqida.

Muhammad ibn Muso-al Xorazmiy, Umar Xayyom, Nasriddin Tusiy, Jamshid Giyosiddin al-Koshiy, Ulug'bek asarlarida arifmetikaning rivojlanishi haqidagi dastlabki ma'lumotlar.

3-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsiplari va tamoyillari

Pedagogik psixologik adabiyotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni rivojlantirish masalalari. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsiplari. MTTda ta'lim jarayonini tashkil qilish tamoyillari.

4-mavzu: Bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish usullari

Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda metod va usullarni asosli tanlashning ahamiyati. Reprodukativ va produkativ mashqlar. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda ko'rsatilmali va og'zaki metodlar.

5-mavzu: MTT ning turli yosh guruhlarida matematika mashg'ulotlarini tashkil qilish

MTTda sensor tarbiya berish. Mashg'ulot ta'limning tashkiliy sharti ekanligi. Mashg'ulotning turlari va tuzilishi. Tarbiyachining mashg'ulotga tayyorlanishi. Matematika mashg'ulotlarini o'lkazishga qo'yiladigan talablar.

6-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.

O'yin turlarining o'ziga xos xususiyatlari. Didaktik o'yinning o'ziga xos xususiyatlari. O'yinchoqlar va o'yin qo'llanmalari bilan o'yinlanadigan o'yinlar. Stol ustiga qo'yib o'yinlanadigan o'yin qo'llanmalar.

7-mavzu: Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda miqdor va son tasavvurlarni rivojlantirish.

3-4-yoshli bolalarda miqdoriy tasavvurlarni rivojlantirish. Bolalarda maktabgacha ta'limda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish. Bolalarda son- sanog haqidagi bilimlarni shakllantirish, ularni sanashga o'rgatish. MTT o'ra va katta guruhlarda son sanog haqidagi bilimlarni shakllantirish. MTT tayyorlov guruhlarida son-sanog haqidagi bilimlarni shakllantirish.

8-mavzu: Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda predmetlarning kattalik o'lchami va ularni o'lchash haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.

Asosiy o'quv materiallarining qisqacha bayoni. Ikkinchi kichik guruh va o'ra guruhlarida kattalik haqidagi tasavvurlarni shakllantirish. Bolalarda sharti o'lchov yordamida turli o'lchamlarni o'lchash haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.

9-mavzu: Maktabgacha yoshidagi bolalarni predmetlar shakli bilan tanishtirish metodikasi.

MTTda kichik va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarni shakllantirish. MTTda katta va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.

10-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarda fazoviy tasavvurlarni shakllantirish.

Fazoda mo'ljall olish tushunchasining mazmuni. Kichik va o'rtta guruhda fazoda mo'ljall olish. Katta va tayyorlov guruhida fazoda mo'ljall olish.

11-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarini shakllantirish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarini shakllantirish mazmuni. Kichik va o'rtta guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish. Katta va tayyorlov guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish.

12-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni mantiqiy fikrlashga va axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish.

Mantiqiy fikrlashning maqsad va vazifalari. Aqliy harakatlarning mantiqiy usullari. Zamon bilan uyg'unlashish tushunchasini shakllantirish. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim jarayonida AKT texnologiyalarining ahamiyati. Bolalar bog'chasi ish amaliyoti AKT texnologiyalarini joriy etish muammolari.

13-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda arifmetik masalalarni tuzish va yechishga o'rgatish.

Masalalarni tuzilishi bilan tanishtirish. Arifmetik amallar haqidagi bilimlarni shakllantirish. Hisoblash usullari haqidagi bilimlarni shakllantirish.

14-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda oila bilan hamkorlikda ishlashning muhimligi.

Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosida ta'lim-tarbiya masalalari. Matematik rivojlanishni tashkil etishga zamonaviy yondashuvlar. E.M.T.SH masalalari bo'yicha bolalar bog'chasi va oilaning ish shakllari. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish bo'yicha bolalar bilan mashg'ulotlar va subbalarning ko'rinishi.

15-mavzu: «Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish» kursini o'qitish.

«Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi» kursini o'qitish vazifalari va uning o'quv rejasidagi o'rni. Mashg'ulotlarda o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning konseptual asoslari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasining maqsad va vazifalari

2. Elementar matematik tasavvurlarini shakllantirish metodikasi nazariyasining tarixi, hozirgi holati va zamonaviyligi
3. Sharq matematik olimlarning asarlarida arifmetikaning rivojlanishi haqida

4. Pedagogik psixologik adabiyotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarda elementar matematik tasavvurlarini shakllantirish masalalari.

5. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsiplari va tamoyillari

6. Bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish usullari

7. Bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda foydalaniladigan usullarni amalda qo'llash.

8. MTT ning turli yosh guruhlarida matematika mashg'ulotlarini tashkil qilish

9. Matematika mashg'ulotlarini o'tkazishga qo'yiladigan talablar.

10. Matematika mashg'ulotlarini o'tkazishda tarbiyachining tayyorgarligi va nufqi

11. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.

12. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda didaktik o'yinlarni amaliyotda qo'llay bilish.

13. Maktabgacha ta'lim yoshidagi kichik va o'rtta guruh bolalarida miqdor va son tasavvurlarini rivojlantirish.

14. Maktabgacha ta'lim yoshidagi katta va tayyorlov guruh bolalarida miqdor va son tasavvurlarini rivojlantirish

15. Maktabgacha ta'lim yoshidagi kichik va o'rtta guruh bolalarida predmetlarning kattalik o'lchami haqidagi tasavvurlarni shakllantirish

16. Maktabgacha ta'lim yoshidagi katta va tayyorlov guruh bolalarida predmetlarning kattalik o'lchami va ularni o'lchash haqidagi tasavvurlarni shakllantirish

17. Maktabgacha yoshidagi kichik va o'rtta guruh bolalarini predmetlar shakli bilan tanishtirish metodikasi.

18. Maktabgacha yoshidagi katta va tayyorlov guruh bolalarini predmetlar shakli bilan tanishtirish metodikasi

19. Maktabgacha yoshdagi kichik va o'rtta guruh bolalarini fazoviy tasavvurlarni

shakllantirish

20. Maktabgacha yoshdagi katta va tayyorlov guruh bolalarini fazoviy tasavvurlarni shakllantirish
21. Maktabgacha yoshdagi kichik va o'rta guruh bolalarini vaqt tasavvurlarini shakllantirish.
22. Maktabgacha yoshdagi katta va tayyorlov guruh bolalarini vaqt tasavvurlarini shakllantirish.
23. Maktabgacha yoshdagi bolalarini mantiqiy fikrlashga o'rgatish usullari.
24. Maktabgacha yoshdagi bolalarini axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish usullari.
25. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda arifmetik masalalarni tuzishga o'rgatish.
26. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda arifmetik masalalarni yechishga o'rgatish.
27. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda oila bilan hamkorlikda ishlashning muhimligi.
28. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda oila bilan ishlashni tashkil etish.
29. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" kursini o'qitish vazifalari va uning o'quv rejasidagi o'rni.
30. Mashg'ulotlarda o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning konseptual asoslari.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash- bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bita jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

VI. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish" nazariyasi va metodikasi ilmiy va o'quv dasturi sifatidagi o'rni.

2. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish" nazariyasi va

2. metodikasining tarixiy bosqichlari.
3. Muhammad ibn Muso-al Xorazmiy, Umar Xayyom, Nasriddin Tusiy, Jamshid Giyosiddin al-Koshiy, Ulug'bek asarlarida arifmetikning rivojlanishi haqidagi dastlabki ma'lumotlar
4. Maktabgacha yoshdagi bolalarini maktabga tayyorlashda matematik ta'limning ahamiyati.
5. Matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi fanining maqsadi, predmeti va uning asosiy vazifalari. Kursning ta'limiy maqsadlari.
6. Pedagogik psixologik adabiyotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni rivojlantirish masalalari.
7. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsiplari.
8. MTTda ta'lim jarayonini tashkil qilish tamoyillari.
9. MTTda sensor tarbiya berish. Mashg'ulot ta'limning tashkiliy sharti ekanligi. Mashg'ulotning turlari va tuzilishi.
10. Tarbiyachining mashg'ulotga tayyorlanishi.
11. Matematika mashg'ulotlarini o'tkazishga qo'yiladigan talablar
12. O'yin turlarining o'ziga xos xususiyatlari.
13. Didaktik o'yinning o'ziga xos xususiyatlari.
14. O'yinchoqlar va o'yin qo'llanmalar bilan o'yinlanadigan o'yinlar.
15. Stol ustiga qo'yib o'yinlanadigan o'yin qo'llanmalar
16. 3-4-yoshli bolalarda miqdoriy tasavvurlarni rivojlantirish.
17. Bolalarda maktabgacha ta'limda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish.
18. Bolalarda son- sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish, ularni sanashga o'rgatish.
19. MTT o'rta va katta guruhlarda son sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish.
20. MTT tayyorlov guruhlarida son-sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish
21. Asosiy o'quv materiallarining qisqacha bayoni.
22. Ikkinchi kichik guruh va o'rta guruhlarda kattalik haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.
23. Bolalarda shartli o'lchov yordamida turl o'lchamlarni o'lchash haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.
24. MTTda kichik va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.
25. MTTda katta va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarni shakllantirish
26. Fazoda mo'ljal olish tushunchasining mazmuni.
27. Kichik va o'rta guruhda fazoda mo'ljal olish.
28. Katta va tayyorlov guruhida fazoda mo'ljal olish
29. Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarni shakllantirish mazmuni.

30. Kichik va o'rta guruhda vaqt tasavvurlarini shakllantirish. 31. Katta va tayyorlov guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish. Arifmetik amallar haqidagi bilimlarni shakllantirish. 32. Ma'niy fikrlashning maqsad va vazifalari. 33. Aqliy harakatlarning mantiqiy usullari. 34. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim jarayonida AKT texnologiyalarining ahamiyati. 35. Bolalar bog'chasi ish amaliyotiga AKT texnologiyalarini joriy etish muammolari. 36. Masalalarni tuzilishi bilan tanishtirish. 37. Arifmetik amallar haqidagi bilimlarni shakllantirish. 38. Hisoblash usullarini haqidagi bilimlarni shakllantirish. 39. Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosida ta'lim-tarbiya masalalari. 40. Matematik rivojlanishni tashkil etishga zamonaviy yondashuvlar. 41. E.M.T.SH masalalari bo'yicha bolalar bog'chasi va oilaning ish shakllari. 42. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish bo'yicha bolalar bilan mashg'ulotlar va suhbatlarning ko'pinishi. 43. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" kursini o'qitish vazifalari va uning o'quv rejasidagi o'rni. 44. Mashg'ulotlarda o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning konseptual asoslari. 45. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" kursini o'qitish vazifalari.	3. VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni tadbiq qilish uchun zarur bo'ladigan bilim va ko'nikmalarni, zamonaviy ta'lim vositalaridan foydalanishni, zamonaviy talablar asosida mazkur fan darslarini samarali tashkil qilish yo'llari, ta'lim sohasidagi innovatsion faoliyat asoslari haqida tasavvurga ega bo'lishi; (bilim) - Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish fanini o'qitishda hamda ilmiy tadqiqotlar olib borishda qo'llaniladigan zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalardan xabardor bo'lishi, fanni o'qitishga qo'yiladigan hozirgi zamon talablari bilan, mashg'ulotlarda ta'lim resurslaridan samarali foydalanish; (ko'nikma). - Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish mashg'ulotlarida elementar matematika bo'yicha "Milliy" dasturning mazmunini anglashi, shuningdek, mashg'ulotlarda qo'llaniladigan vositalari, metodlari va shakllarning uzviyligi va izchilligini ta'minlash, o'qitish mazmuniga oid axborotlarni qayta
---	--

ishlash, umumlashtirish va o'quvchilarga yetkazish malakalariga ega bo'lishi va elementar matematika darslarida elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish mashg'ulotlarini zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash haqida malakalarga ega bo'lishi kerak.	4. VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol key-s-stadialar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar
5. IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil muhohada yuritish, joriy va o'taq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.	6. X. Asosiy adabiyotlar: 1. M.E. Жумайев "Болаларда математик тасаввурларни ривожлантириш низоари ва методикаси" Тошкент-"Илим энг", 2005. 2. М.Жумайев "Мактабгача ёшдаги болаларда математик тасаввурларни шакллантириш методикаси ва назарияси" Т., 2007 у. 3. E.M.Mardonov, "Matematik tasavvurlarni shakllantirish nazariyasi va metodikasi", Samarqand – 2021
XI. Qo'shimcha adabiyotlar 1. М.Жумайев "Мактабгача ёшдаги болаларда математик тасаввурларни шакллантириш методикаси ва назарияси" Т., 2007 у. 2. Г.Е.Дьяченко, В.Н. Ходжишвили "Математик тасаввурларни шакллантириш" Toshkent "Innovatsiya-Ziyo" 2020 3. Л. В. Воронина, Е. А. Утомова "Теория и технологии математического образования детей дошкольного возраста", Екатеринбург 2017. 4. Н.У.Бикбаева, З.И.Иброхимова, Х.И.Коимина "Мактабгача ёшдаги болаларда математик тасаввурларни шакллантириш" Тошкент "Учкун" 1995й 5. F. R. Qodirova, SH.Q.Toshp'latova N.M.Kayumova M.N.A'zamova "Maktabgacha pedagogika" 2019yil	Axborot manbalari www.edu.uz www.uzedu.uz http://www.gov.uz www.pedagog.uz www.cspl.uz

	www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz www.ziynet.uz
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024 yil "29" 08. dagi qarori bilan tasdiqlangan 1-son bayonnomasi bilan.
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: S.K.Xolmatova - CHDPU, "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası o'qituvchisi. A.K.Matmurodov- CHDPU "Bolalar sport" kafedrası o'qituvchisi.
9.	Taqrizchilar: E.Xurramov – CHDPU, "Bolalar sporti" kafedrası dotsenti v.b., PhD. R.I.Latipov – Nizomiy nomidagi TDPU "Jismoniy madaniyat" kafedrası dotsenti.